

PETRE OPREA, *CONTACT CU ARTA, BUCUREȘTI, 1994*

Cine ar fi crezut! Există literatură de „sertar” cu caracter muzeografic. Este vorba de consemnări extrase dintr-un jurnal personal. Volumul, așa după cum arată titlul de mai-sus, se intitulează *Contact cu arta* și poartă semnătura muzeografului și criticului de artă Petre Oprea. El a fost predat spre tipărire, în anul 1981, editurii „Litera”. Deși era o editură cu un regim special, autorii trebuind să suporte costurile tipăririi creației lor, conducerea acesteia a refuzat, după lungi amănări, să editeze volumul. De ce? Fiindcă, pe de-o parte, în anii respectivi se publicau numai însemnările anumitor persoane, iar pe de alta, în volumul domnului Oprea existau date și elemente ce nu trebuiau cunoscute pentru a nu stârni discuții; suntem convingeți că ele vor stârni și astăzi comentarii iar autorul însemnărilor va fi etichetat într-un fel sau altul.

Citind *Contact cu arta* constăți că este vorba de însemnări uneori însoțite de scurte comentarii, alteori de relatarea nudă a evenimentului. Sunt și unele cazuri când autorul, prefigurând soarta notațiilor sale, aruncă câte o întrebare de genul „să vedem ce se va întâmpla?” sau o concluzie cu final deschis: „vom trăi și vom vedea”.

Însemnările sunt extrase dintr-un jurnal ținut între 12 noiembrie 1950—28 decembrie 1956. De ce această perioadă? Fiindcă este perioada de formare a autorului ca specialist în domeniul artelor plastice și, totodată, o epocă de „tranziție” pentru creația plastică românească; se trecea de la stilurile personale cele mai variate ca orientare la realismul socialist unic. Este interesant de urmărit cum autorul, un tânăr novice, constata direct că la vremea respectivă: „...Th. Pallady era îndrumătorul nemulțumirilor față de studierea îngustă, tutelară”; „Bunescu și Dărăscu, firi ponderate și tăcute își continuau nestingherii arta lor...”; „Steriadi și Ciucurencu, foarte activi, au reușit să se plieze noilor aspirații, izbindând lucrări de referință la vremea aceea...”;

„Maxy, factotum în viața organizatorică de până atunci a artiștilor, care imediat după 1944, a încercat să se lepede de maniera cubistă, realizând mari compoziții lipsite de orice valoare artistică...”; „Cei ce dădeau tonul și stabileau valoarea picturii erau, în special, Perahim, Labin, Söny și Kraus la București, Miclossy la Cluj, Fersch și Podlipny la Timișoara, înscriindu-se ca pontifi neîncoronați ai artei oficiale. În jurul lor gravitau Maria Constantin, Tia Peltz, Pita Rubin, Matilda Ulmu, Titina Calugăru, O. Angheluță etc.”; „Grafica, o cenușărească altădată, prinsese aripi și devenise o exponentă de nădejde a noii arte, mai ales în afși. În acest sector tronau Perahim, Kazar, Taru, Cova Roni Nole ș.a.” Din fragmentele citate oricine își poate da ușor seama cine dirija arta plastică românească în anii '50.

Volumul conține și numeroase date ce nu pot fi regăsite în alte lucrări, fiindcă, așa cum afirmă autorul, ziarele epocii nu acordau prea mare importanță fenomenului artistic iar publicațiile culturale „Contemporanul” și „Flacăra” se opreau mai mult asupra prezentării mișcării teatrale, a cinematografiei românești, la începuturile ei, și asupra spectacolelor susținute de formațiile artistice de amatori. În sensul celor mai-sus arătate, este interesant, credem, să enumerăm, din lucrare, câteva titluri de tablouri prezentate la Expoziția de stat pe anul 1952, pentru a ne edifica asupra creației expuse și a sensului de dezvoltare imprimat creației plastice: *Grivița 1933* de Miklossy, *I. I. Stalin* de Șt. Szöny, *Portretul Mariei Zidaru* de Lidia Agricola, *Stahanovistul sovietic Rossischi în vizită la Ucinde „23 August”* de T. Kraus. Ea nu-și va trăda fiul de Mimi Șaraga Maxy, *Ilie Pintiile în închisoarea Doftana* de Gh. Șaru, *Judecata chiaburilor* de T. Harșia etc.

Tot de un deosebit interes sunt și mențiunile referitoare la modul cum statul incuraja creația „nouă” prin comenzi și achi-

ziții. În urma expoziției anuale din luna mai 1954, Ministerul Culturii achiziționa la prețuri discriminatorii diverse lucrări. În acest sens, spre edificare, vom prezenta o parte din datele oferite de Petre Oprea în volumul său: Al. Ciucurencu — 7 000 lei pentru *Portretul scriitorului Gh. Călinescu*; Th. Pallady pentru două lucrări primea, în total, 10 000 lei; Lucian Gîrorescu — 7 000 lei pentru *Lunca Neajlovului*; D. Ghiță — 2 500 lei pentru *Casa în care a trăit Creangă*. În schimb, G. Miklossy — 70 000 lei pentru *Tovarășii Vorosilov și Gheorghe Gheorghiu Dej în vizită la G.A.S. Livezea*; Abodi Nagy Bela — 25 000 lei pentru *Arestarea lui Fonagy*; O. Angheluță — 35 000 lei pentru *Reparații la cuptoare la Uzinele Reșița*; Șt. Borobas — 30 000 lei pentru *Ajutor sovietic*; Iosif Bene — 20 000 lei pentru *Sosesc noi membrii în G.A.C.*; Tibetriu Krausz — 25 000 lei pentru *Râbnia* etc.

O bună parte din însemnări se referă la academicianul G. Oprea, cel care a avut o contribuție decisivă la hotărârea tânărului Petre Oprea de a se dedica studiului artelor plastice. De asemenea, prefigurând parcă criticul savuros de mai târziu, autorul menționează o serie de cancanuri care circulau mai ales pe seama artiștilor vârstnici. De asemenea, tânărul Petre Oprea își permitea să facă aprecieri, uneori foarte categorice, asupra unor lucrări sau chiar creații în ansamblul lor aparținând unor pictori binecunoscuți în epocă sau deveniți clasici: este suficient să amintim aprecierile total negative la adresa creației lui Tattarescu.

Credem că lucrarea *Contact cu arta* se cere urmată, neapărat, de una cu caracter memorialistic — ne permitem să-i sugerăm titlul: *În miezul artei* — referitoare la anii când domnul Petre Oprea a lucrat ca inspector în Ministerul Culturii și apoi ca director adjunct la cel mai mare muzeu de artă al țării.

Anghel PAVEL